

DE HAAGSE TIJDEN

Feestdagen in
aantocht!

Pag. 3

Midden in de nacht
ontbijten

Pag. 5

**van der VLUGT
GLASHANDEL** V.O.F.

Loosduinsekade 175
2571 BW 's-Gravenhage
Tel: 070-3603927
info@vd-vlugt.nl
www.glashandel-vandervlugt.nl

De Haagse krant van alle tijden

Licht in donkere dagen

December is de maand van de lang donkere dagen maar ook de maand van vele festiviteiten: Sint-Nicolaas, Kerstmis en Oud en Nieuw. Deze feestdagen kennen tal van tradities die we graag in stand houden, kortom een periode van oud naar nieuw.

Kerstkaart sint Lucia

De intocht van Sint-Nicolaas is de start van een reeks feestelijke momenten. De winkelstraten zijn al een paar weken daarvoor voorzien van sfeerverlichting die ieder jaar weer bewondering oogst. Ook al is het sommige jaren achtereen hetzelfde; zodra de

lampjes aangaan, is de december-sfeer voelbaar. Ook de etalages ondergaan een metamorfose. De winkeliers doen hun best het geheel eerst een sinterklaas-karakter te geven, maar zodra de Goedheiligman naar Spanje is vertrokken worden alle kerst-

registers opengetrokken. Niet alleen door de winkeliers zelf maar ook door de winkeliersverenigingen. De concurrentie zorgt voor een competitie van wie de mooiste verlichting en versiering heeft. De binnenstad heeft dan met haar oude gebouwen al ongemerkt een voorsprong. In het Paleiskwartier, het Royal Shopping District, hangt prachtige feestverlichting in de vorm van kroonluchters die niet onderdoen voor de exemplaren die in Wenen hangen. Het geeft de Hoogstraat en omgeving een sfeervol, koninklijk karakter. Anders en apart is de verlichting in de bomen langs de Vijverberg en op het Buitenhof. Die zorgt 's avonds voor een bijna romantische sfeer. De Passage op haar beurt is met kerst bijna op haar mooist, met guirlandes langs de gevels en in het hart de hoge, versierde kerstboom.

Dit alles wil niet zeggen dat de winkelgebieden buiten het centrum er saai en verlaten bij liggen, integendeel. De ondernemers daar geven hun straten binnen de bestaande mogelijke-

Op de Grote Markt staat een kerstpot van het Leger des Heils, een Scheveningse vrouw in dracht geeft een donatie. Foto uit 1947, Dienst voor de Stadsontwikkeling, Haags Gemeentearchief

den een feestelijk en uitnodigend aanzien met van gevel tot gevel dan wel enkelvoudige kerstverlichting. Mooie voorbeelden zijn te vinden in het Statenkwartier, de Zeeheldenbuurt, Mariahoeve, Rijswijk en Voorburg. Geen wonder dat veel verpleeg- en verzorgingstehuizen met de hulp van vrijwilligers in december zogenaamde lichtjesavond excursies organiseren. Met busjes worden de bewoners langs de versierde straten en etalages gereden en wordt op diverse punten haltgehouden om van het aanzicht te genieten. Dit tot grote vreugde van de deelnemers die dit anders nooit zouden zien en voor wie dit vaak een feest van herkenning is. Dankbaar werk ook voor de vrijwilligers.

In de wereld mag veel veranderen, zelfs het klimaat, maar wat niet snel zal veranderen is het

draaien van de aarde. Dat zorgt ervoor dat de dagen langer en korter worden, iets wat in de Scandinavische landen sterker wordt gevoeld dan bij ons. Geen wonder dat Zweedse inwoners in december - wanneer het vrijwel niet licht wordt - uitkijken naar het moment dat de dagen langer worden. Dat moment mag dan ook groots gevierd worden, wat al ver voor de middeleeuwen gebeurde. Alleen heette het toen Midwinterfeest. Met de komst van het Christendom werd dit feest omgedoopt tot Luciafeest, naar de heilige Sint Lucia. Op haar naamdag, 13 december, zetten meisjes in Zweden brandende kaarsen op hun hoofd en trakteren op taart en zoete broodjes. Zij zingen daarbij speciale Lucia-liedjes.

Vervolg op pagina 2

Kerstboom in de Passage. Foto: Claudia van Noord, Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Haags Gemeentearchief

In de aanbieding
Salontafel Buckley

Het bovenblad heeft een systeem waardoor het 20 cm. omhoog komt en 30 cm. naar u toe + opbergruimte.
Tafel Buckley heeft de maten: 115 x 60 x 45 cm.
Nu van € 1.284,- voor slechts € 642,-

Kom langs of kijk op starstijlmeubelen.nl

Samen aan alles gedacht!

UITVAARTVERZORGING

J. Henning

070 345 48 10

Dag en nacht bereikbaar
Bautersemstraat 1, Den Haag
www.henning-uitvaart.nl

BRIEVENBUS

De gratis rubriek 'Brievenbus' is een zeer populaire!
Hulp nodig of wilt u een reactie plaatsen?
Mail naar redactie@dehaagsetijden.nl

Melkwijk Riddersdreef

Onze vader Piet Hokke is zijn melkwijk gestart in 1959. Ons gezin was een van de eerste bewoners van de Riddersdreef Den Haag. Mijn vader begon met vijf klanten en wekelijks kwamen er nieuwe bewoners bij. Mijn zus Karina en broer Gert zijn hier ook geboren, onze huisarts was dokter van Spronsen. In 1967 zijn wij vertrokken naar Oud-Beijerland waar wij een winkel hadden. In de Dreven hadden wij een mooie tijd. Eén nadeel was dat wanneer je als zoon van de melkboer wat uit-spookte dan klaagden de klanten de andere dag bij mijn vader. Ik ben nieuwsgierig of er nog mensen zijn die mijn vader hebben gekend of ons gezin Hokke, gewoond hebbende aan de Riddersdreef 39 te Den Haag. Groet aan alle oude buurtgenoten.
Cees Hokke
cees.hokke@gmail.com

Reactie artikel De grote verleider uit de hofstad

Graag wil ik een reactie geven op het onderhoudende artikel van Carl Doeke Eisma over etalages in Den Haag (krant van 14 november). De heer Eisma besluit zijn artikel (op p. 11) met een beschrijving van de Haagse schilder Frans Helfferich. Hij zou o.a. gewoond hebben aan de Laan van Meerdervoort 794. Deze Frans ben ik onlangs ook tegengekomen tijdens mijn genealogische naspeuringen over de familie van mijn vrouw. Haar grootvader, M.P.D. Sijnja was oud-leraar in Ned. Indië, en in 1932 met het gezin teruggekeerd naar Nederland. Na eerst op de Beeklaan gewoond te hebben, woonden zij vanaf 1935 op de Laan van Meerdervoort, op nr. 791. Dat is precies tegenover het huis van Frans. Waarom ik dit vertel? Ik ontdekte een krantenartikel (Het Vaderland van 6-2-1941) waarin vermeld werd dat opa lid was van het ere-comité ter gelegenheid van de jubileumtentoonstelling van deze Frans Helfferich! Op 8 februari werd de tentoonstelling geopend. Ik

heb me altijd afgevraagd hoe het kwam dat MPD (als bijna enige niet afkomstig uit de 'kunstwereld') voor dit comité gevraagd is. Mogelijk kenden ze elkaar, het waren tenslotte 'overburen'. In de familie was dit gegeven overigens niet bekend. MPD overleed in 1945, een maand voor de bevrijding. Maar hoe dan ook: ik vond het leuk om de schilder in dit artikel weer tegen te komen.
Hans Bouma

Bij Tante Loes

Afgelopen weekend stonden wij op de Lange Vijverberg. Met versgebakken wafels en heerlijke Surinaamse koffie. Ik ben een echte Hagenaar, mij vrouw Loes is van oorsprong Surinaamse maar al 25 jaar Hagenese. We zijn zeventien jaar samen en sinds juli samen op zes m². Ik vind ons het voorbeeld van multiculti in Den Haag. Alles in overleg en laat elkaar in waarde leven. Twee culturen op één kussen slaapt

De Haagse STADSDICHTER

Victor R. Meijer • vr.meijer@hotmail.com

Kerstboom rauze.../sportschool

Het regende, je weet wel van die hele fijne motregen
Ik loop het pleintje op en neuzel tussen de kerstbomen
op zoek naar eentje met een leuke prijs
Kerstboomknulletje al handenwrijvend: "dag meneer maui kerstbaumpie kopuh?"
Ik: "voor zo een prijs zie je mij met molentjes lopen?
ik denk dat het wel wat goedkoper kan,
je vraagt 30 euro voor een Nordman
voor jou balen maar dit is toch niet meer te betalen?"
Kerstboomknulletje zet zijn wollen ijsmuts recht: "maah dan heppie wel uhn maui boompie meneer!"
Ik: "ja okay, maar ik ben Hagenes en heb een portemonnee van uienleer!"
Kerstboomknulletje startte een lach, en ik hup, in mijn auto, op weg naar de Hornbach
want iedereen roept: "die Hornbach bomen die zijn heel goed!
en... ze kosten maar een joet" (10 euro)
kijk zo'n bedrag kan mijn portemonnee wel aan
en eenmaal bij de Hornbach tussen de koopjesjagers
zag ik alleen maar kerstbomen die in mijn handpalm kunnen staan
dus ik weer terug naar die kamper met zijn handjes blauw en zijn gaskacheltje tegen de kou
30 euro neergeteld met minder tegenzin
en die Hornbach, die kan van mij pas echt de boom in!!!

zeker niet de duivel tussen. Wij staan vanaf januari ieder eerste weekend van de maand op de Lange Vijverberg. Mensen in Den

Haag, respect voor elkaar en hou je lontje lekker lang.
Hans en Loes Kroon
Facebook: *Bij Tante Loes*

Vervolg voorpagina

Licht in donkere dagen

Het Luciafeest wordt groots gevierd en is vergelijkbaar met ons Sint-Nicolaasfeest. Wij mogen ons in Den Haag gelukkig prijzen dat de Zweden hun Luciafeest met ons willen delen. Het is dan ook geen verrassing dat ieder jaar op 13 december de burgemeester van Den Haag, samen met de ambassadeur van Zweden, de lichtjes in de door Zweden geschonken kerstboom tegenover Paleis Noordeinde ontsteekt. En eigenlijk is dat ook het moment dat het kerstfeest mag gaan beginnen.

In de aanloop naar Kerstmis is het altijd gezellig druk op straat. Het lijkt wel alsof iedereen dan

inkopen doet. Na de cadeautjes op pakjesavond, eigenlijk een feest voor kinderen, is nu Kerstmis een pakjesavond voor groot en klein. Niet alleen voor het uitpakken van cadeautjes maar ook om lekker te eten en samen te zijn met familie. En daar zien we veel tradities komen en gaan. Nog niet zo lang geleden zaten de kerken op kerstavond en kerstochtend helemaal vol. Nu zien we een lichte verschuiving naar het volgen van kerstvieringen op tv. De kersttoespraak van de koning moet ieder jaar qua uitstraling worden aangepast om de aandacht vast te houden. Wat echter blijft, zijn de klassieke kerstprogramma's als

Mr Bean viert Kerstmis, de *Sound of Music*, *Sissi de keizerin* en natuurlijk *All you need is Love*. En dat alles in een gezellig gemaakt huis, al dan niet met kerstboom, kaarsen en verlichtte arrenslee in de tuin.

Niet vergeten mag worden dat juist in deze tijd altijd veel gesproken wordt over degenen die geen kerstfeest kunnen vieren. En of wij er als individu iets aan kunnen doen. Oorlogen worden ver weg uitgevochten, hongersnood wordt elders geleden maar de gevolgen in de vorm van vluchtelingen voelen wij wel. De constante ijveraar voor opvang van

Kerstviering op Lange Voorhout. Foto: Paul Lunenburg, Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Haags Gemeentearchief

daklozen in onze stad is het Leger des Heils. Zij hebben het dan druk en wij zien hen met kerst ook in de stad met hun traditionele collectebus in de vorm van een ketel, hangende in een driepoot. Daar kunnen wij ons medeleven kwijt in de vorm van een donatie.

Het grootste licht in donkere dagen verschijnt met Oud en Nieuw. Ondanks de roep om

een vuurwerkverbod is het traditie het jaar af te sluiten met veel knal-en siervuurwerk. De vuurpijlen zorgen voor veel ah's en oh's maar ook voor zorgen over de luchtkwaliteit. Na het vuurwerk weten we zeker dat de dagen weer langer en de donkere dagen korter worden.

Ton van der Pijl
Tonvanderpijl212@gmail.com

Uitgeverij De Haagse Tijden
Laan van Meerdervoort 174
2517 BH Den Haag

Ook te volgen via Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.

Uitgave:

Uw krant is elke twee weken in een oplage van tenminste 65.000 exemplaren gratis af te halen op circa 360 distributiepunten in Den Haag, Zoetermeer, Westland, Delft, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Wassenaar.

Redactie:

De artikelen, verhalen en foto's in onze krant worden aangeleverd door onze lezers. De ingezonden artikelen zullen ook gebruikt worden op de website en onze sociale media kanalen.

Hergebruik van de artikelen en foto's is aan de uitgever. Voor de vaste columnisten geldt een andere regeling. U kunt uw verhaal insturen naar: redactie@dehaagsetijden.nl

Abonnementen

Voor € 75,00 per jaar kunt u de krant in Nederland thuis ontvangen per post. Buiten Nederland ontvangt u de krant voor € 95,00 per jaar. Een abonnement vraagt u aan via www.dehaagsetijden.nl/ abonnement of via de klantenservice. Alle uitgaves van De Haagse Tijden kunt u terug vinden op de website www.dehaagsetijden.nl/archief

Adverteren

Wilt u ook adverteren in De Haagse Tijden? Vraag naar de mogelijkheden bij Daphne Brückel en bel 070-3607676 of mail naar info@dehaagsetijden.nl

Hoofdredacteur

Sanne Groeneboer
redactie@dehaagsetijden.nl

Vaste auteurs

John Vroom
Milja de Zwart
Marcello & Els
Robert Mindé

Distributie

Hubbel Den Haag

Fotografie

De Haagse Tijden heeft de moeite genomen om de rechtmatige eigenaar van de gepubliceerde foto's te vinden. Als u meent de publicatierechten te hebben, kunt u contact opnemen met de uitgever.

Vormgeving

Brückel Reclame BV

Lezersservice

De lezersservice is te bereiken van maandag t/m vrijdag van 10 - 12 uur op: 070 - 345 76 97

Feestdagen in aantocht!

Nog maar korte tijd en dan komen de feestdagen er weer aan. Nu moeten we met ons gezin bedenken wat we de twee kerstdagen gaan doen; toen lag die beslissing bij de ouders. Op de bij dit artikel bijgevoegde afbeelding zien we een jonge moeder de voorraadkast inspecteren ter voorbereiding van de avondmaaltijd. Het is duidelijk dat er kippensoep als voorgerecht op het menu staat, het hoofdgerecht zal bestaan uit Momentorijst. Dit product kwam uit de fabriek van Honig en was een fantasienaam van dit merk, op de markt gekomen in mijn geboortjaar 1954.

Dit product werd al snel gepasseerd door het merk Lassie, eveneens een fantasienaam, uitsluitend verkrijgbaar in Nederland. We kunnen deze naam rustig noemen in deze krant, het is geen reclame want het product is later via Douwe Egberts verkocht aan een Amerikaans concern. Als toetje heeft de huisvrouw op het plaatje gekozen voor een puddinkje van John Moir. Dit was een Custardpudding, eveneens uit de fabriek van Honig en de voorloper van de vele toetjes waar wij tegenwoordig in de supermarkt keuze uit hebben. In de oneindig lange koelvitruines vinden we tientallen smaken yoghurt, kwark, vla en ijssoorten. Het moet gezegd worden dat de voormalige puddinkjes van John Moir alleen voor consumenten met veel fantasie de smaak van banaan, aardbeien, mokka en rum-rozijnen benaderde.

Honig, die zijn fabriek had in Koog aan de Zaan verkocht zijn product door aan Dr. Oetker, inmiddels uitgesproken als Utker, maar toen de verkoop afnam werd deze fabriek in 2015 gesloten.

De keuken op de afbeelding lijkt modern maar aan de kleding en kapsel van moeder is toch wel de sfeer van de jaren zestig terug te zien. Ook zit de melk nog in een fles, waarbij de zuinige huisvrouw voor een halve liter heeft gekozen, waarschijnlijk om de poeder-pudding mee aan te maken.

Terug naar de feestdagen. Onder de voorbereidingen voor Sinterklaas en kerst hoorde natuurlijk het doen van de inkopen. Als bewoners van de Meppelweg

De huisvrouw in de jaren zestig

was winkelcentrum Zuidlarenstraat het dichtstbij, maar moeder koos meestal voor de nabijgelegen Leyweg, waar voor de Hema een ambulante groente en fruithandel was gevestigd. Voorzien van groene muts zocht zij daar de boodschappen voor het kerstmaal uit en nam voor de schoenen van mijn broer en mij een netje mandarijnen mee, die rond Sinterklaas netjes voor de schoorsteenmantel stonden met een wortel voor het paard van de Goedheiligman. Moeder deed daar laat in de avond kikers en muizen in van fondant en de voornoemde mandarijn, die in de jaren zestig nog voor 80% bestond uit pitten. Het zal de lezer duidelijk zijn dat het snoepgoed de voorkeur had.

Bij Jamin werd een boterletter aangeschaft voor pakjesavond. De kransen waren in de jaren zestig nog voorzien van gekonfijte oranjesnippers en eveneens

gekonfijte kersen in rood en groen. Bij de meeste gebruikers werden deze garnituren ongebruikt in de vuilnisbak gekieperd, met als gevolg dat de fabrikanten later overgingen op poedersuiker. Overigens was en is het van belang dat de koper let op de toevoeging van amandelspijs, want banketspijs klinkt lekker maar het zijn gemalen witte bonen met amandelsmaak! Hetzelfde geldt voor de chocoladeletters. Die zijn alleen lekker als het cacao betreft. Zodra sprake is van cacaofantasie eet je iets chemisch. Denk daarbij aan de koetjesreep waar geen cacao aan te pas komt. Dat verklaart de vette laag tegen je gehemelte na consumptie. Overigens hoefde je voor zo'n letter geen bankoverval te toen: de prijs was 24 cent!

Direct na Sinterklaas kwamen de kerstkaarten op tafel, die moesten worden beschreven en geadresseerd. Vader had hiertoe een getypte adressenlijst waarop ook stond aangegeven welke geadresseerden afgelopen jaren een retourkaart hadden verstuurd en welke dat hadden verzuimd (per ongeluk of willens en wetens). Men kreeg één jaar respijt maar na twee jaar radiostilte was de kans verkeken en werd vanuit huize

HTM-bus van lijn 18 in een sneeuwstorm

Zwoegen om deze uitgevallen bus weer van het kruispunt te krijgen

Berendes geen kerstkaart meer verstuurd. Ik moet met een blos op de wangen toegeven dat ik deze handelswijze van mijn vader anno 2023 nog steeds toepas. Overigens worden spijtpotanten weer teruggeplaatst op de verzendlijst. We zijn allemaal maar mensen en de P.T.T. is ook niet meer wat het geweest is.

En dan werd het kerst! Een van de twee dagen gingen wij op kerstbezoek bij opa en oma die woonden aan de Haagse Schimmelweg. Met bus 25 naar de stad en dan overstappen op bus 18 naar Spoorwijk. Tegenwoordig zijn de winters mild, maar zestig jaar geleden was je gekleed in een warme trui, wollen sjaal en muts en handschoenen. Vooral het wachten bij de halte leverde altijd koude rillingen op en je was blij als de geelgroene HTM-bus naderde. Die waren altijd lekker warm, vooral bij de motor die zich halverwege het voertuig bevond. Helaas was er nog wel eens uitval bij het materieel en op bijgaande afbeelding zien we HTM-personeel het kruispunt vrijmaken door een afgeslagen HTM-bus weer aan de praat te krijgen.

Bij opa en oma was het uiteraard altijd gezellig. De gaskachel

snorde en als deze bij gebrek aan gas uitdoofde, mocht ik een gaspenning in het GEB-kastje gooien waarna de gastoevoer werd hervat. Na een paar uur kletsen met koffie en boterletter werd de lunch geserveerd, waarbij opa speciaal voor zijn kleinzoon bitterkoekjespudding had gemaakt. En dan niet uit een pakje maar vers gemaakt. Mijn moeder merkte dan op dat opa een alcoholist van mij maakte, maar het percentage rum was minimaal. Intussen was het buiten gaan sneeuwen en mijn vader vond dat het wellicht beter was om na het eten huiswaarts te keren. We moeten immers nog terug met bus 18 en 25. Gelukkig had de HTM in die tijd een aantal afgedankte autobussen omgebouwd tot strooiwagen, zodat het OV op de weg bleef.

Jaren later zou ik er als busspotter veel op uit trekken om het OV in moeilijke weersomstandigheden te fotograferen. En zo kon ik in de jaren tachtig deze bus van lijn 18 fotograferen die zich over de Admiraal Helfrichsingel ploegt in een sneeuwstorm die wij al jaren niet meer meemaken. Foto's die ik vaak gebruikte als kerstkaart.

Door toedoen van klimaatridders als Frans Timmermans komen deze beelden wellicht ooit weer terug. Tot die tijd verzucht ik: "Gelukkig hebben we de foto's nog..." Fijne feestdagen en een goede jaarwisseling!

Ruurd Berendes
r.berendes@ziggo.nl

Melkchocoladeletters in de aanbieding

De ouderwetse kerstkaart

**AUTO
HOUTWIJK**
sterk in elk merk

**45
KM**

**De stilste brommobiel
E-Aixam**
100% elektrisch

Maak een proefrit:
070 - 329 70 51
Showroom & verkoop:
Zichtenburglaan 76-82

 www.autohoutwijk.nl

Het Warenhuis voor Thuis

Voor al uw authentieke kerstversiering en kerstverlichting. En het mooiste siervuurwerk van Den Haag!

**VERLICHTING • BEVEILIGING • KOKEN & BAKKEN
VUURWERK • BRANDBEVEILIGING**

Kom langs in de winkel,
of neem contact op voor een vrijblijvende afspraak!

Voor al uw siervuurwerk! Kom 28, 29 en 30 december naar de winkel • Tel: 070-3280248
Mail: info@beumerijzerhandel.nl • Van Hoytemastraat 72 • 2596 ES 's-Gravenhage

25.000+ VINTAGE & RETRO PRODUCTEN ONLINE!

Fifties Store
retro fashion and living

*Vintage lifestyle
for modern people!*

FIFTIESSTORE.NL

Bezoek ook onze 500 m² winkel in Scheveningen!
7 Dagen per week geopend - Namensestraat 73
(Let op: 1e Kerstdag en 1 Januari gesloten)

Verkoop & Klantenservice: 070 3585810

Vrijblijvende offerte?
BEL: 070 - 306 16 96

**Senioren-
verhuizing**
Volledig verzorgd!

**Woning-
ontruiming**
Huur- en
koopwoning

**Schilder-
en kluswerk**
Stofferen
en behangen

**Spoed-
oplevering**
Binnen 7
dagen leeg

**de beste in
VERHUZEN
EN ONTRUIMEN**
Seniorenhelp
Nederland

www.seniorenhelp.com

novodent **Behandeling aan huis**

Een team van prothesespecialisten

Enrico, Martijn, Jasper
en John Jellema

Tel: 070-3555790
info@novodent.nl

Valkenboskade 466
2563 JK Den Haag
(Hoek Laan van Meerdervoort
recht t.o. halte tram 3 en 12)

Wij komen **gratis** bij u thuis voor het maken van nieuwe protheses of het corrigeren en repareren van uw huidige protheses. Met onze kennis en vaardigheden kunnen wij u perfect van dienst zijn!

- Voor het maken van nieuwe kunstgebitten
- Pasvormcorrecties en reparaties
- **Gratis** behandeling aan huis
- 75% vergoeding vanuit uw basisverzekering, 25% eigen bijdrage
- Rechtstreekse vergoeding door uw zorgverzekeraar

www.novodent.nl

PHF **P.H. Frauenfelder**

- loodgieters
- installatie
- daktechniek
- 24h service

www.phfrauenfelder.nl

Vestiging Den Haag

Oude Haagweg 617
2552 GK Den Haag

T 070 - 325 44 40
info@phfrauenfelder.nl
www.phfrauenfelder.nl

Vestiging Rotterdam

Graafstroomstraat 35b
3044 AN Rotterdam

T 010 - 850 12 00
info@phfrauenfelder.nl
www.phfrauenfelder.nl

 Service

 Sanitair

 Verwarming

 Woning aanpassing

 Dak

75 JAAR
1944 - 2019
PHF

Midden in de nacht ontbijten

Ik stam uit een katholiek gezin; mijn derde voorletter is dan ook de M van Maria. Kerstmis was voor ons, uiteraard, een hoogtepunt. Tenminste voor mijn vader en moeder. En ik ging daar als kleine jongen vanzelfsprekend in mee. Op 24 december moest ik extra vroeg naar bed. Zo rond half elf werd ik dan wakker gemaakt. Mijn mooiste kleren lagen klaar. Vader en moeder zagen er ook gelikt uit. Rond half 12 stapten we de donkere straat op om gedrieën de voetocht naar de kerk af te leggen, de Onze Lieve Vrouwe van Goede Raad aan de Bezuidenhoutseweg.

Daar begon klokslag midder-nacht de kerstnachtmis. Het gebedshuis was bomvol. De mis, met drie heren, een groots schouwspel. Rode kazuifels, voorzien van veel gouddraad. Begeleid door klokgelui, kaars-licht, orgelklanken, koorzang, liederen uit 800 kelen, wierook en vele misdienaars. De Latijnse bewoordingen zeiden mij niets, maar het klonk allemaal zeer gewichtig en mooi. Menig woord en zin zit nog steeds in mijn hoofd. Dat het geheel dik anderhalf uur duurde, had je eigenlijk niet in de gaten. Daarvoor was het schouwspel, tenminste voor mij, te boeiend. Na afloop gingen we door de meestal koude nacht weer te voet huiswaarts.

Aldaar aangekomen werd de tafel feestelijk gedekt. Brood en beleg uitgesteld. Warme thee met suiker. Het kerstontbijt, en dat rond een uur of twee 's nachts! De gang naar bed volgde daarna snel. Kerstdag. In de kamer stond vanzelfsprekend een echte kerstboom met kruis. Een klein ding op een tafel, karig groen aan de takken - Nordmann en kunststof bomen waren nog onbekende begrippen. Glas geblazen piek, sobere ballen, engelenhaar en echte kaarsjes die in houdertjes stonden die je met een soort klip aan de takken moest vastmaken.

Cadeaus onder de boom kenden we niet. Wel hadden we een kerststal. Ook die stond op een tafel. Het was een groot, donkerbruin houten geval. De geverfde beelden van aarde-werk. Elk jaar kwamen ze weer

Levende kerststal in atrium Stadhuis. Foto uit 2009, Willem Vermeij, Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Haags Gemeentearchief

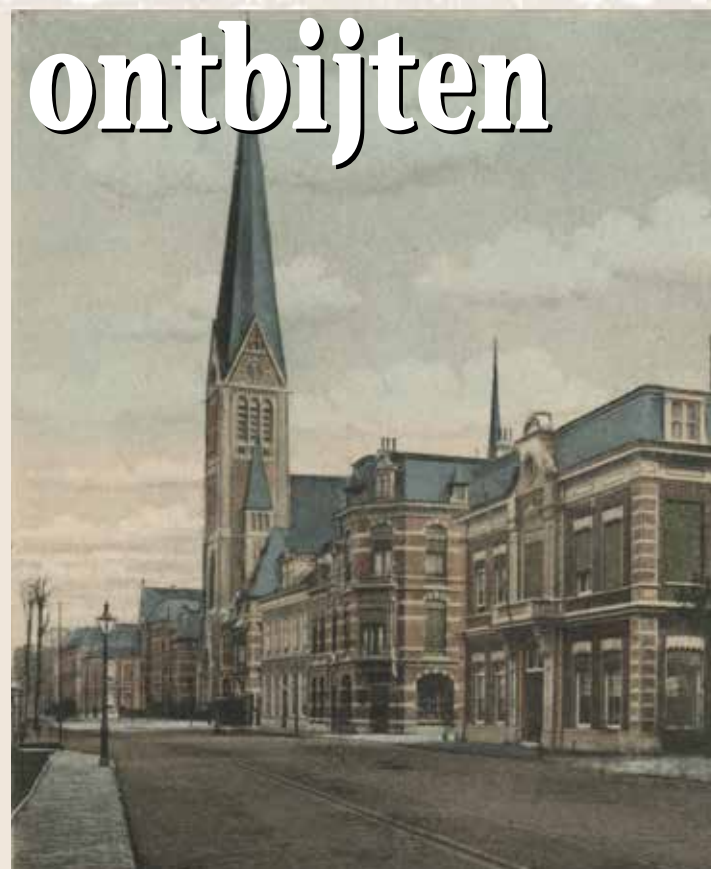
uit een doos tevoorschijn, ingepakt in krantenpapier. De drie koningen mochten er pas bijgeplaatst worden als het ook echt Driekoningen was (op 6 januari). Zo werd het Jezus-kind met de kribbe ook pas in kerstnacht door mijn vader in de stal gezet.

Eerste kerstdag was een dag van niets doen, alhoewel we vaak terugliepen naar de kerk. Naast de hoofdingang was namelijk een 'levende' stal te zien: Maria en Jozef in levenden lijve, te midden van schapen en ik meen zelfs een ezel. Later werden de levende wezens vervangen door houten exemplaren. Maria en Jozef zijn toen, als mijn herinnering mij niet in de steek laat, nog eens gestolen. Bij wijze van studentengrap. Het was wel meteen het einde van deze attractie. Overigens was er in de kerk zelf, in de Mariakapel, ook een kerststal met beeldengroep te midden van groen en een nep heuvelslandschap. Het buiten-gebeuren trok echter meer.

Het avondmaal op eerste kerstdag was bijzonder, anders dan anders. Niet alleen de gerechten maar ook de kwaliteit ervan. Het smaakte allemaal net wat lekkerder dan op een doorsnee dag. Tenminste, zo leek het toch. Of zou dat veroorzaakt zijn geweest door de kaarsverlichting en de kerstliederen die van de LP op de grammofoon kwamen? Tweede

kerstdag begon weer met een gang naar de kerk. Ditmaal voor een 'gewone' hoogmis, ook al hing de geest van kerstmis nog altijd in het kerkgebouw. De rest van de dag was 'voor de familie'. Meestal een gang naar mijn oma (mijn vaders moeder), die ook in Den Haag woonde. Niet te ver van ons vandaan, aan de andere kant van het Haagse bos. Soms gingen we ook per trein - we hadden geen auto - naar Nijmegen voor een bezoek aan opa (mijn moeders vader).

Twee van die bezoeken staan mij nog in het geheugen gegrift. Zo was er een jaar dat mijn moeder voor mij een kerstmannenpak had gemaakt, bestaande uit rode stof met witte afzettingen aan de uiteinden van de mouwen bestaande uit watten. Bij mijn oma wilde ik natuurlijk weer eens aan een kaars zitten. Binnen de kortste keren vatten de wattenstrip aan mijn rechtermouw vlam. Een snelle actie van mijn vader voorkwam erger. In het huis van mijn opa was raakte ik zo gefascineerd door de

Kerk van Onze Lieve Vrouwe van Goede Raad, gezien ter hoogte van de Helenastraat richting Laan van Nieuw Oost-Indië. Prentbriefkaart uit 1900, Haags Gemeentearchief

kaarsjes in zijn boom, die véél groter en mooier was dan die bij ons thuis, dat ik er niet af kon blijven. Totdat de takken van de boom in vlammetjes opgingen. Ook hier redde kloek optreden van enkele volwassen familieleden de rest van deze kerstdag.

Geen wonder dat mijn ouders de echte kerstkaarsen in de boom vervangen door elektrische. Wit met een glazen 'vlammetje' en voorzien van groene klemmen waarmee ze aan de takken van de kerstboom werden vastgezet. Een groen snoer dat de kaarsen verbond deed de rest. Vermeldenswaard in dit kader nog de adventskrans: een krans van kerstgroen met rode linten die vier kaarsen 'bevatte'. Per week ging er één aan totdat ze met Kerstmis alle vier brandden. Advent stamt overigens af van het Latijnse adventus: de komst.

Het was, en is, nog altijd een magische tijd. Kerstmis. Mijn gezin houdt de traditie nog steeds in ere. Zonder kerk of katholicisme, dat wel, maar met een echte boom. De kerstballen stammen deels nog uit mijn ouderlijk huis; de piek heb ik ook nog, ook al past die nu op geen enkele boom meer (te klein). Er is wel een andere kerststal. Waar de oude is gebleven weet niemand... De stal is voorzien van dezelfde beelden als die mijn ouders gebruikten (de pogingen waar ik ze als jongen na ontstane schade trachtte bij te kleuren

met waterverf nog duidelijk zichtbaar). Ze komen ook nog uit dezelfde dozen en hetzelfde krantenpapier.

Nieuw is de start op 24 december met het neerzetten en opmaken van de boom. Rond 18.00 uur een feestelijke maaltijd en dan allemaal samen naar de cadeaus onder de boom. Eerste en tweede kerstdag zijn dan 'vrij'. Dat wil zeggen dat we luieren, aan de gang gaan met de cadeaus, de restanten van de kerstmaaltijd wegwerken en gewoon gezellig samen zijn, waarbij eenieder zijn of haar ding doet. De tweede kerstdag is dan weer 'actief'. Erop uit, wandelen en/of fietsen. De natuur in of naar het strand.

Na Driekoningen, jawel ook bij mij komen de drie beelden dan pas bij de stal terecht, begint de afbraak. Alles wordt weer in de dozen en tassen gestopt. Terug de kelder in om er een jaar later weer uit te komen. De boom maken we klein (nee, die gooien we niet op straat). Takken en stam gaan met het GFT op weg naar een nieuwe toekomst. Al is dat dan zonder Kerstmis.

Carel Goseling
carelgoseling@hotmail.com

Kerstmis in de middeleeuwse An

Er staat een koude wind die de rulle sneeuw opstuwt tot witte bergjes tegen de huizen en schuttingen op de Geest. Dit oude wijkje in de duinen ligt vanwege de strandwal hoger dan de omgeving. Het is Kerstmis 1530. Heel vroeg in de ochtend, het is nog nacht, schuifelt een groepje mensen richting de Antoniuskapel aan het Slijkeinde, hoek Vleersteeg. De kapel is open, er schijnt licht naar buiten door de kleine raampjes, maar de houten deur is dicht om de koude wind niet binnen te laten. Een van hen klopt en meteen maakt iemand aan de andere kant open. Zo snel als mogelijk gaat het groepje naar binnen. Er zijn al mensen binnen om de geboorte van Jezus en van het licht in de donkerste tijd van het jaar te vieren.

Binnen is het warm. De warmte komt van de kaarsen en van de mensen die dicht tegen elkaar aan zitten op de banken of op de grond. Anderen liggen of zitten in enkele houten kribben. Je hoeft niet eens goed te kijken om te zien dat dit arme mensen zijn, met een handicap zoals blind, kreupel of het missen van een ledemaat. Met krukken of andere hulpmiddelen komen zij vooruit en weten zich zo goed als kwaad te redden. Een blinde man laat zich leiden door een klein meisje. Er zijn ook mensen die verward en onrustig zijn. Ze worden dollen genoemd. Sommigen zijn zo onrustig dat iemand ze vastbindt. Ze hoeven niet weg, tenzij ze zoveel drukte maken dat de viering geen voortgang kan hebben. Dan gaan ze naar het ziekenhuisje dat tegen de kapel is aangebouwd. Ze worden beschermd en krijgen liefdevolle aandacht omdat ze onnozel zijn en niet voor zichzelf kunnen zorgen.

Degenen die hier zitten, bezitten enkel de versleten kleding aan hun lijf. Sommigen hebben een tas of mand met wat spulletjes.

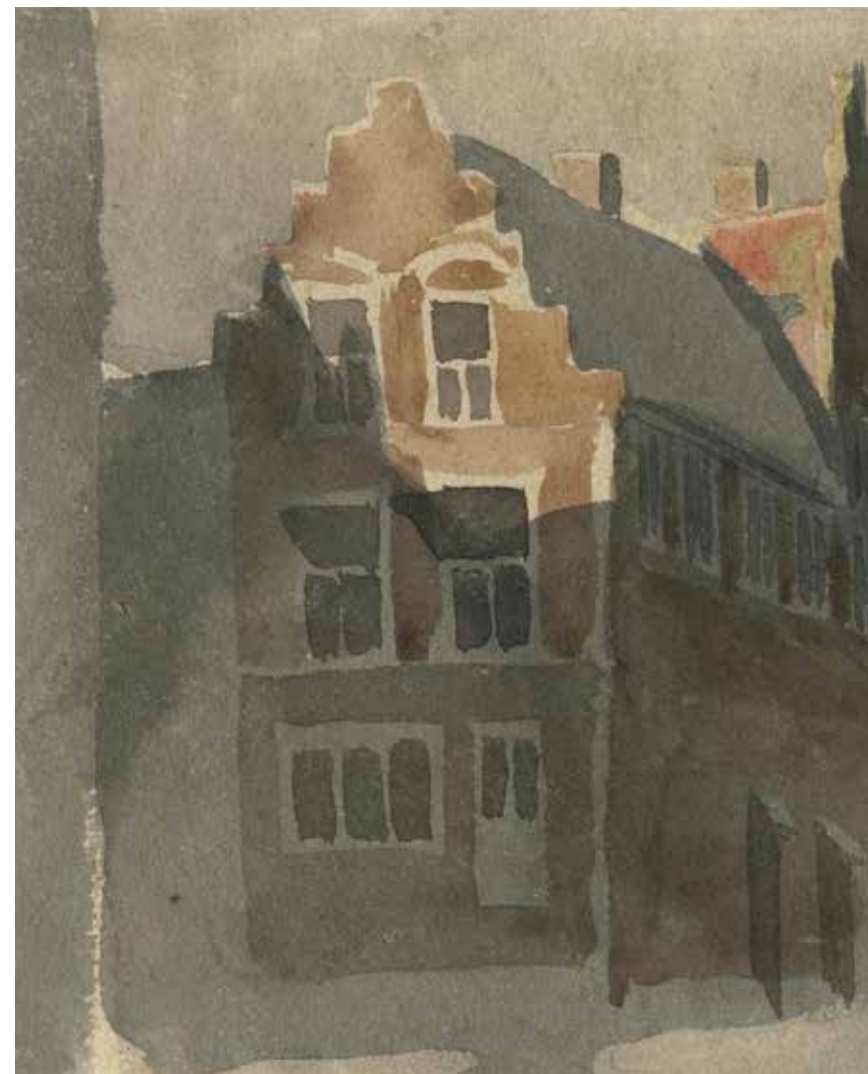
Detail van een kaart uit 1560, getekend door A.A. Derval in 1932. Haags Gemeentearchief

Om hun voeten zijn lappen gebonden, soms met een plankje eronder. Er zijn er ook een paar op blote voeten. Maar allen hebben wel iets op het hoofd, want dat hoort zo. Al is het maar een doek of sjaal. Enkel en hebben een nap of bakje waar ze mee bedelen. De ene keer komen er geldstukjes in, de andere keer een stuk brood of wat pap. Maar nu bedelen ze niet. Bij wie zou dat moeten? Ze zijn naar de kapel gekomen om te bidden, te zingen en te vieren. Ja, natuurlijk ook om iets te ontvangen, maar dat komt straks. Een moeder draagt haar slapende kind in een mand op de rug. Achter

haar komt een gezin binnen: vader, moeder en kind. Daarachter een moeder met alleen maar kinderen, ze is zwanger van de volgende... Enkele zwervelingen met een hondje komen luidruchtig binnen, maar worden meteen stil als ze de sfeer

“In de loop van de tijd zijn alle muren beschilderd met heiligen en bijbelse figuren die kreupelen, zieken en krankzinnigen helpen en genezen.”

proeven die in de kapel hangt. Zelfs het hondje gaat rustig liggen. De kapel raakt helemaal vol. Je kunt het ruiken, want de

Het krankzinnigengesticht aan het Slijkeinde, hoek Vleerstraat (l.), gezien vanaf de Geest in de richting van de kapel

meesten zijn ongewassen. Het is de weeïge lucht van de armoede. Maar daar trekt niemand zich iets van aan.

Een oude vrouw loopt rechtstreeks naar de hoek waar een beeld van Antonius de woestijnvader staat, de patroonheilige van deze kapel. Er brandt een kaars bij. Op de muur is een oude tekening van Antonius te zien, gemaakt toen de stenen kapel net klaar was, alweer meer dan honderd jaar geleden. In de loop van de tijd zijn alle muren beschilderd met heiligen en bijbelse figuren die kreupelen, zieken en krankzinnigen helpen en genezen. De vrouw buigt en maakt een kruisteken. Dan bidt ze. Haar stem is te horen, maar het is onduidelijk wat ze zegt. Het is binnensmonds mompelen. Af en toe kijkt ze smekend

Enkele Crepelen, de mannen en vrouwen van de religieuze gemeenschap van deze kapel, lopen rond en helpen iedereen aan een goede plaats. Zelf blijven ze staan, net zoals de laatkomers. De Crepelen of Kreupelen stellen zich in dienst van de allerarmsten en uitgestotenen.

toniuskapel

van het Kortenbos. Prent uit 1850, C.J. Behr, Haags Gemeentearchief

naar Antonius. Dit houten beeld hebben twee Crepelen een tijdje geleden meegenomen uit Mechelen.

Een man knielt voor het altaar en gaat daarna helemaal op de grond liggen. Snikkend vraagt hij om vergeving voor zijn zonden. Na een tijdje komen twee Crepelen naar hem toe en tillen hem voorzichtig op: “Kom, Hein, je wordt te koud als je hier blijft liggen. Kom maar hier zitten. Daar kun je verder bidden.” En dat doet Hein. Er klinkt voortdurend geroezemoes, maar het wordt stil als de priester binnenkomt. Vol aandacht, eerbiedig en met instemming neemt iedereen deel aan de viering. Dit is een heilige nacht. Hier herkennen de aanwezigen zichzelf in de armoede van het

Christuskind. Er is een verbinding met elkaar en met iets goddelijks en daardoor is er even minder eenzaamheid en minder armoede.

De priester begroet iedereen in de naam van God en bidt hardop. Hij vraagt om de aanwezigheid van de Allerhoogste en hoopt dat allen iets ervaren van goddelijke troost opdat het Licht iedereen warmte brengt. De aanwezigen knikken instemmend. Dan volgt een lied: *Midden in de Winternacht ging de hemel open*. Er zijn vier mensen met een muziekinstrument: een fluit, een citer, een bel en een trom. Ze staan naast het altaar en spelen prachtig. De hele gemeenschap zingt mee. Hun adem wasemt in de lucht. Het zingen maakt nog warmer. Het zijn schorre, oude stemmen en kinderstemmen, aarzelende stemmen en volle stemmen. De multi-eenheid is te voelen. Dan volgt de evangelielezing. Sommige aanwezigen vinden het oude verhaal zo mooi dat ze tranen in hun ogen krijgen. Ze leven mee met Jozef en Maria en weten precies hoe die zich gevoeld hebben. Dakloos in de kou, hongerig en verlangend. Dan klinkt het lied: *Nu zijt welkome*. Als Jezus ergens welkom is, dan is het wel hier.

Gelaafd door het kerstverhaal zingt iedereen weer mee. De muzikanten spelen dat het een lieve lust is. Kyriëleis.

De viering wordt afgesloten met het lied: *Hoe leit dit kindeke, hier in de kou. Ziet eens hoe alle zijn ledemens beven*. Voor velen is dit realiteit: rillen in de kou en voortdurend lijden. Het kind in de mand is wakker geworden en heeft honger. Alsof het is afgesproken, begint het tijdens dit lied te huilen. Snel neemt de moeder het kind uit de mand en legt het aan haar borst. Het volk zingt verder. Dan is het afgelopen. De priester zegent de aanwezigen, die deze met gebogen hoofd ontvangen. Enkelen slaan een kruisteken. Dan beginnen velen te bewegen richting de uitgang. Daar staan enkele Crepelen die brood en pap uitdelen. Een grote pan staat op een laag tafeltje. Er is op gerekend, want opeens komen overal bekers en nappen tevoorschijn. Hongerig

De Antoniuskapel in 1570, vermoedelijk door J. Stellingwerf, Haags Gemeentearchief

en dorstig wordt gegeten en gedronken. Buiten is het drukker geworden, wetend dat hier voedsel wordt uitgedeeld. Als alle kerkgangers brood en pap ontvangen hebben, zijn zij aan de beurt voor de restjes. Opvallend zijn de mensen die doen alsof ze dol zijn, wetend dat ze voorrang krijgen

en mogelijks zelfs meer brood en pap. De Crepelen delen uit en houden niets over. Daarna gaan ze naar de zieken om hen te verzorgen en eten te geven. Ze zien elkaar lachend aan. De eerste Crepel zegt: “Het is goed gegaan. Wat bezitten de meesten toch een kracht om door te gaan.” De tweede knikt tevreden. De menigte gaat verder. Ze gaan naar andere kerken en kloosters, waar ook voedsel wordt uitgedeeld, vooral bij de Groote Kerk van Sint Jacob en de Kloosterkerk van de Dominicanen. Bovendien komen daar rijke mensen bij wie je kunt bedelen. Met Kerstmis wordt er altijd meer gegeven...

Het sneeuwen is opgehouden, maar het is bitterkoud. De dageraad breekt aan.

Corry van Straten
cvanstraten@planet.nl

Dit fantasieverhaal is gebaseerd op gegevens die ik gevonden heb en opgeschreven in: *Van Kapel tot Dolhuys, Haagse geesteszorg vanaf de Middeleeuwen tot 1700* (2021). De tekeningen zijn afkomstig uit het boek van Rien Poortvliet: *De Tresoor van Jacob Jansz Poortvliet* (1991).

- advertorial -

Een kwart eeuw van hoogwaardige kwaliteit: Het succes van Royal Health Foam matrassen

Kenners en professionals uit de industrie weten het bedrijf al jaren te vinden, evenals een brede en trouwe clientelle verspreid door het land en daarbuiten: matrassenspecialist Royal Health Foam (RHF) aan de Soetensstraat 18. Hoewel het een klein bedrijf is, gevestigd in het hart van Scheveningen, is de impact van de kwaliteitsproducten die zij maken groot. Niet alleen ontwikkelen eigenaren Chris Nederhorst en Oscar Jol zelf hun matrassen, ook zien zij erop toe dat hun producten vrij zijn van chemische stoffen en aan de hoogste normen voldoen. Inmiddels bestaat het bedrijf alweer 25 jaar, tijd om meer te weten te komen over hun succesformule.

In 1988 is Chris begonnen in de beddenbranche, toen nog gewoon in loondienst bij een beddenbedrijf, maar al snel begon hij zijn eigen franchise filiaal in Leiden (Sleeptrend). In de jaren die volgen heeft hij verschillende beddenzaken gehad, waaronder H2O in de Javastraat, waar hij waterbedden verkocht. In 1998 was het zover, samen met zijn zwager Oscar Jol en zijn vrouw Patricia Jol, begon hij Royal Health Foam in de Soetensstraat, in het voormalig pand van drukkerij Elkerbout. "Ik wilde al heel lang een eigen matras ontwikkelen, en dat was ook het moment om een eigen zaak te beginnen", vertelt Chris. In eerste instantie verkochten we de matrassen aan beddenspecialzaken, maar toen we een tweede matras hadden ontwikkeld, zijn we ze zelf ook vanuit onze showroom in Scheveningen gaan verkopen. "We maakten het matras in vier verschillende hardheden en dat bleek een succes. We hebben dat matras nog steeds", lacht Chris. "Voor ons is het ontzettend belangrijk dat de klant slaagt. We zitten nu 25 jaar op deze plek, en Scheveningen is natuurlijk een dorp. Als je het hier verpest, verpest je het voorgoed. We komen ook allemaal zelf uit Scheveningen en hebben affiniteit met de plek. We zetten het klantbelang op de eerste plaats en geven persoonlijke service."

Thuis kunnen proefslapen

Geheim van het succes is onder andere dat zij de eerste waren in de branche die matrassen op proef gingen geven. "Als je een matras probeert in een showroom voel je eigenlijk alleen of het lekker ligt, maar niet of het goed is voor je houding en of je er lekker op zal slapen. Je weet pas of een matras goed bij je past als je daar een tijdje op hebt geslapen. Daarom krijgen klanten bij ons een matras 45 dagen op proef met een 'niet goed- geld terug' garantie. Goed slapen is zo belangrijk, niet alleen voor je fysieke gezondheid, maar ook voor je mentale welzijn. Wij vinden het belangrijk dat mensen een weloverwogen keuze kunnen maken", vertelt Chris. Ook kunnen klanten een matras in de proeftijd kosteloos omruilen. De geprobeerde matrassen komen dan in de winkel in de koopjeshoek, en die vinden ook graag aftrek. "Mijn ideologie is dat iedereen in het proces moet winnen, de klant, de leverancier en wijzelf. Als dat in evenwicht is, heeft iedereen er baat bij."

Vrij van giftige stoffen

Een van de belangrijkste pijlers van Royal Health Foam is het vermijden van chemische- en giftige stoffen in hun producten. "Een groot verschil met andere matrassenmakers is dat al onze producten gifvrij zijn. Het is schrikbarend hoeveel rotzooi er in de meeste matrassen zit. In heel veel matrassen zit bijvoorbeeld formaldehyde, dat is een kankerverwekkende stof. Het is mij een raadsel waarom dat erin mag zitten. Formaldehyde is een middel om lijm supersnel te laten drogen. Ik wilde dat er niet in, daarom zijn wij als eerste waterlijm gaan gebruiken, dat bevat geen giftige stoffen", legt Chris uit. "Door te kiezen voor zoveel mogelijk natuurlijke materialen en het vermijden van toegevoegde chemische middelen, zorgen we voor een veilige en gezonde slaapomgeving. Klanten dragen op deze manier ook weer bij aan een wereld waarin gezondheid en duurzaamheid de boventoon voeren."

Maar ook zaken als brandvertragers of anti-huisstofmijt die vaak worden aangeprezen in matrassen, zijn schadelijk vertelt Chris. "Die matrassen zitten vol met chemische stoffen. In brandvertragers zit bijvoorbeeld Broom, dat is rattengif, en er is helemaal geen regelgeving in Nederland om dit gebruik te reguleren. Onze matrastijken zijn helemaal natuurlijk. Ze worden gemaakt van Tencel, dat is houtvezel en katoen. Dat kun je gewoon wassen op 60 graden, zo voorkom je ook huisstofmijt zonder chemische middelen."

Eigen productie op Scheveningen

Chris en Oscar hebben een passie voor het matrassenvak en ontwikkelen alle matrassen en kussens zelf. In de loop van de jaren heeft dat al een groot aantal bijzondere matrassen opgeleverd. "In 1997 zijn we begonnen met de ontwikkeling van ons eerste matras. Dat hebben we gemaakt van koudschuim, dat voelt niet alleen geweldig aan als je erop ligt, maar heeft ook een groot ventilerend vermogen waardoor het koel blijft."

Daarnaast maken ze ook veel speciale matrassen, zoals het Evolution-matras, waar koudschuim-ballen in verwerkt zijn voor extra ligcomfort. Of het stro-matras, waarbij moderne materialen en technieken gecombineerd zijn met 'ouderwetse' roggenstro, wat veel gezondheidsvoordelen biedt. Of wat dacht je van een matras met een luchtkern die je plaatselijk harder of zachter kan maken of een matras met verschillende aanpasbare hardheden? Ook daarin loopt RHF vooruit in de branche. "We verkopen veel bedden aan ouderen en hebben hiervoor van alles in huis zoals hoog-laag bedden en elektrisch verstelbare boxsprings."

"Wat wij bijvoorbeeld ook anders doen, is dat we niet werken met pocketveren: Matrassen met stalen veren erin. Die worden in Nederland veel verkocht maar er zitten echte nadelen aan. Zo zit er om de veer een synthetisch zakje en door schuren ontstaat er statische lading in het matras. Dat creëert dus spanning op het lichaam, terwijl je in bed juist wilt ontspannen."

Veel mensen ervaren hierdoor nachtelijke krampen in kuit en tenen terwijl dat dus helemaal niet nodig is. Wij werken daarom niet met pocketveren maar met koudschuim."

Bijzondere projecten

RHF werkt ook mee aan bijzondere projecten. "Zo hebben we bijvoorbeeld samen met onder meer de TU Delft en Phillips een matras gemaakt voor premature kindjes. Vanuit het matras wordt de bloeddruk en temperatuur gemeten, zodat het kindje niet meer onder de stickers en draden hoeft, het matras is ook makkelijk te hanteren, waardoor de moeder het in haar armen kan nemen, terwijl de functies intact blijven. De ontwikkeling heeft vier jaar geduurd, en nu is het matrasje klaar voor de verkoop.

Een ander bijzonder project was het ontwikkelen van matrassen voor het enorme passagiersschip The World. "Daar hebben we het matras de Perfection voor ontwikkeld. Je kan het matras zelf harder of zachter maken en het ligt heerlijk. Het is wel een beetje een matras voor verwende mensen", lacht Chris. "Maar daar zijn ook een heleboel verkopen uitgekomen." Dit luxe schip, dat als een drijvend privéappartementencomplex fungeert, biedt zijn bewoners het summum aan comfort en luxe. Dat de matrassen van RHF zijn gekozen om daaraan bij te dragen is natuurlijk veelzeggend.

Ouderwetse service

Persoonlijke service en direct contact met de klant staan bij Royal Health Foam hoog in het vaandel.

Door de rechtstreekse verkoop aan de consument, zonder tussenkomst van een handelaar, kan het bedrijf echt maatwerk leveren en persoonlijk advies geven, én blijven de prijzen ook scherp. Daarbij kunnen mensen gewoon binnenlopen met hun vragen en hoeven ze niet uren aan de lijn te hangen met een callcenter. Het is dan ook niet gek dat meer dan 80% van de klanten via bij RHF terecht komt. Het bedrijf gaat verder dan de normale verwachtingen van klantenservice, door matrassen persoonlijk bij klanten af te leveren tot op de slaapkamer, ze uit te pakken en het oude matras desgewenst mee te nemen voor recycling.

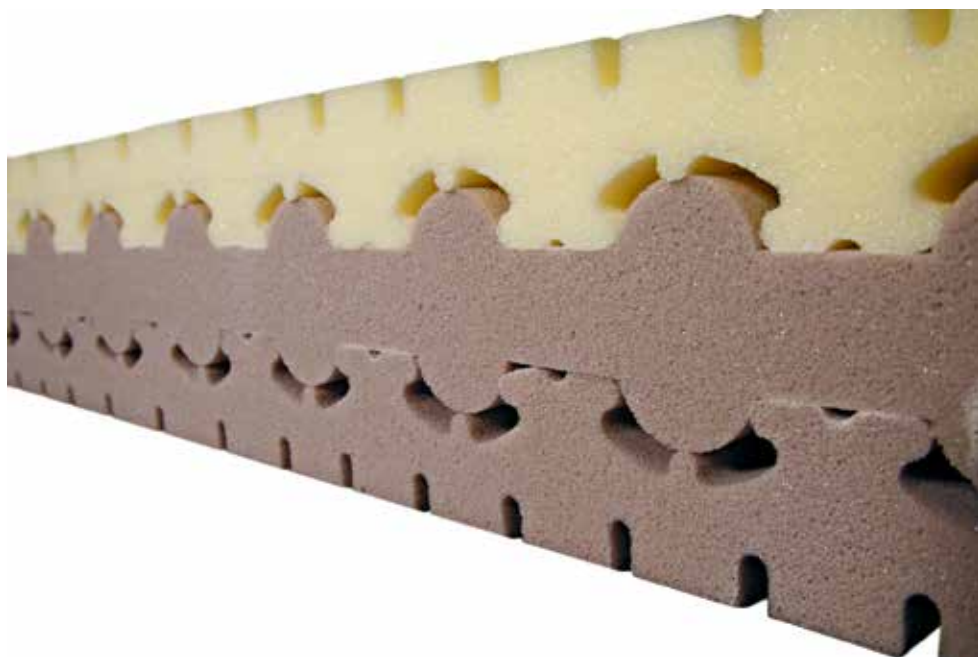
Royal Health Foam heeft er bewust voor gekozen om niet deel te nemen aan de wereld van reclame en massamarketing. Ze hebben ervoor gekozen om in plaats daarvan hun vakmanschap en productkwaliteit voor zichzelf te laten spreken. Daardoor zijn zij binnen de industrie gerenommeerd, maar weet zelfs in Scheveningen nog niet iedereen dat kwaliteitsmatrassen dichter bij huis te krijgen zijn dan gedacht.

Om hun 25-jarig jubileum te vieren, geeft RHF nog tot het einde van het jaar extra kortingen. Reden genoeg dus om eens binnen te wandelen voor een kennismaking en zelf te ontdekken welke voordelen Royal Health Foam allemaal te bieden heeft.

ROYAL HEALTH FOAM • Soetensstraat 18 • Scheveningen

T. (0)70 3387010 E. info@healthfoam.com

WWW.HEALTHFOAM.COM

Voor écht
lekker slapen..

Jubileum actie
NU €200 korting per matras!

Marcello en Els (W)eten Wat Lekker Is Bistro Café Loft Een verborgen pareltje in Den Haag!

L.O.F.T. - Land Of Free Thought
In de voormalige gereformeerde Jeruzalemkerk aan het Pomona-plein (Pomona was de Romeinse godin van de boomvruchten...) begonnen Erik en Defne hun project L.O.F.T. - Land Of Free Thought. De kerk werd deels hun woonhuis en voor het grootste deel een bijzondere en creatieve plek met o.a. een atelier, een hotelkamer en een restaurant. Over dit restaurant, Bistro Café Loft, gaan we het hebben in deze recensie.

Het begint al goed!

We hebben besloten om op zaterdagmiddag te gaan lunchen. Als we voor vertrek even bellen met Loft met de vraag of onze hond Pablo mee mag, begint het al goed. We krijgen namenlijkt als antwoord; "Your dog? No problem sir, we actually encourage bringing dogs." Na 5 minuten lopen van de halte van tram 3 stappen we een andere wereld

in. De voormalige kerkruimte met een enorm hoog plafond en lange slanke glas-in-lood ramen is gevuld met houten tafels met comfortabele stoelen, een zit-hoek, een bar, een koffie- chocolawinkel, een kleine ingebouwde verdieping en heel veel kunst. We worden ontvangen door twee bijzonder vriendelijke gastvrouwen en voelen ons direct thuis.

Spannend!

We beginnen met een biologische rode wijn (Els) Gino Rosso Veneto Provolo, een volle en kruidige wijn en een Haags biertje Eiber Hof Blond (Marcello). Zowel de menu- als de drankenkaart zijn bijzonder. Op de drankenkaart veel bio, veel 0%, veel thee, loft tails, huisgemaakte limonades en ook veel smoothies. Ook op de uitgebreide menukaart een enorme variatie van vegetarische en veganistische gerechten. Veel namen en combinaties die - voor ons dan - nieuw en onbekend zijn, spannend! Ontbijt, lunch en

diner... We noemen er een paar; Zamango, Korean Crunch, Dream Mumbai, Quiche Me, Fluffy maar ook Spicy Balls, Italian Summer, Down The Rabbit Hole. En dan ook nog acht verschillende pizza's. Wat voor velen van jullie fijn is om te weten is dat van alle lunchgerechten en alle pizza's ook een glutenvrije versie is!

Onwijs lekker!

Marcello kiest voor de Korean Crunch en krijgt een prachtig gerecht voor z'n neus. Een heerlijke stuk donker brood met gefrituurde en gerookte tofu, vegan kip (soja-eiwit en zetmeel), een Koreaanse guacamole (avocado, kool, kimchi), gochujang mayo

met daar bovenop gefrituurde noedels. Els gaat voor de Loft Burger Summer Edition. We hadden bij onze burens al gezien dat ook dit gerecht een plaatje is, met een vegan burger op een knalrode bietenbun met ananasjam, sla, tomaat, krokante (!) mais, ui en kimchi koolsa. Daarnaast frietjes van zoete aardappel met een echt lekkere mango-limoenaioli. We zijn meer dan verrast door hoe de gerechten eruitzien en nog meer door hoe het ook kan smaken in de moderne vega en veganistische keuken; onwijs lekker dus!

Rock 'n Roll Joshua

Na afloop praten we met Joshua, eigenaar en chefkok. Hij vertelt honderduit over zijn ervaringen in het (horeca)leven, over zijn plezier in koken en in Loft. Als wij koken met kunst vergelijken, laat hij zijn foto's op Insta zien van wel heel bijzondere gerechten. Als we nog een galerie hadden gehad dan wisten we het wel... Toen bleek dat Josh ook nog eens

van muziek en rock 'roll houdt kon het bij ons niet meer stuk. Wij zeggen: stap op tram 3 en ga zo snel mogelijk een keer eten en/of muziek luisteren bij Loft.

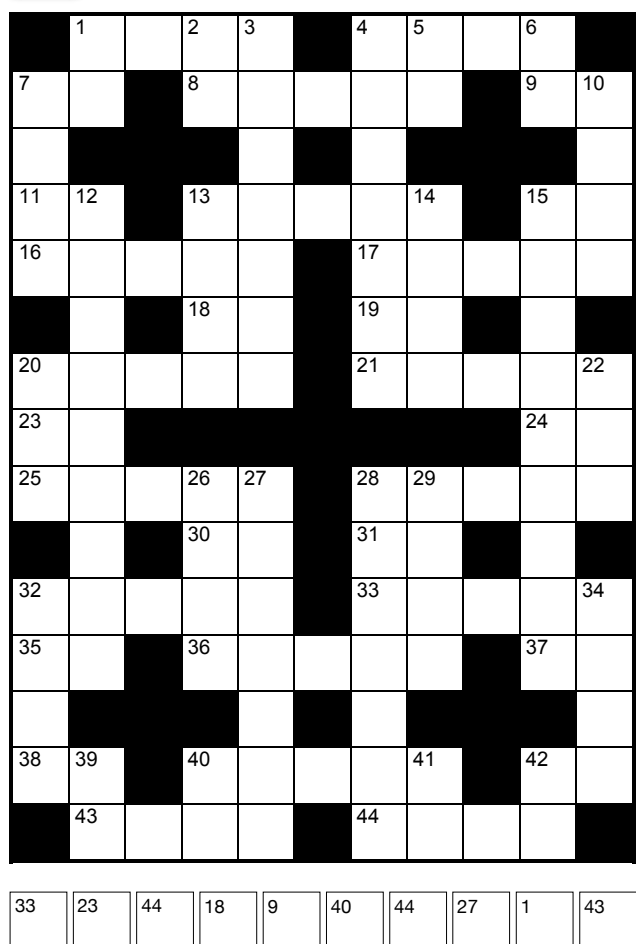
Op een rijtje

Bistro Café Loft
Pomonaplein 49a, den Haag
070 22 53 569
cafe@loftdenhaag.nl
www.loftdenhaag.nl

Ontbijt	v.a. € 8,50
Lunch	v.a. € 11,50
Pizza	v.a. € 11,95
Diner	v.a. € 16,95
Drankjes	normaal

wo t/m za 10.00 - 20.30 uur
zo 10.00 - 17.30 uur
Let op. Diner alleen op vrijdag en zaterdag 17.00 - 20.30 uur

1 KRUISWOORDPUZZEL

Horizontaal

1 deel v.e. fiets 4 betaaleenheid 7 zangnoot 8 daareven 9 ter beschikking
11 Europees Parlement 13 literair genre 15 wettelijke aansprakelijkheid
16 rimpel 17 edelgas 18 selenium 19 voormiddag 20 babydoek
21 bedevaartplaats 23 boom 24 uitroep van afkeer 25 handelsvorm 28 esdoorn
30 informatie-technologie 31 Frans lidwoord 32 riv. in Frankrijk 33 meetkundig lichaam 35 reeds 36 flauw schijnsel 37 lengtemaat 38 Openbaar Ministerie
40 vleesgerecht 42 ter plaatse 43 knevel 44 vermogend persoon.

Verticaal

1 numero 2 aan zee 3 magazijnmeester 4 verlaten 5 grondtoon 6 deel v.d. bijbel
7 laaggelegen 10 functie 12 aannemelijk 13 houding 14 behoeftig mens
15 hevige regenbui 20 onverschrokkenheid 22 voorzetsel 26 Chinese dynastie
27 werkplaats 28 pl. in Noord-Holland 29 deel v.h. lichaam 32 palmmeel
34 nauw 39 motorschip 40 boksterm 41 insect 42 id est.

Mocht u de oplossingen weten van deze twee puzzels, dan maakt u kans op deze leuke prijs van de Fifties Store!
U kunt de oplossingen tot donderdag 20 december 2023 mailen naar puzzel@dehaagsetijden.nl

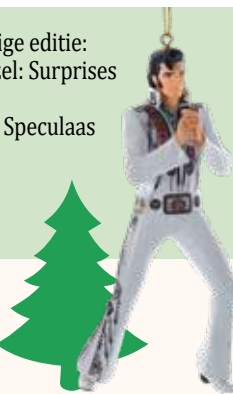

Wij feliciteren de winnaars van de vorige editie met de onderzetters van vinyl:
H.P.J.M. Heck-van der Putten te Delft
Koos Nadorp te Kwintsehl
Alex van der Staaij te Den Haag
Let op! U dient de prijs zelf op te halen bij de Fifties Store.

Elvis Presley Old Indian Jumpsuit Kersthanger

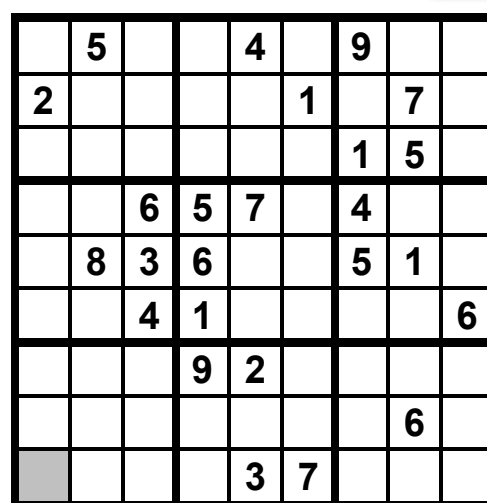
Wij geven maar liefst twee van deze leuke kersthangers t.w.v. € 11,95 weg!

Verkrijgbaar bij de Fifties Store, www.fiftiesstore.nl.
Namensestraat 73 - 2587 VX Den Haag - 070 3585810

Puzzels

2 SUDOKU

Oplossingen vorige editie:
Kruiswoordpuzzel: Surprises
Sudoku: 6-5
Zweedse puzzel: Speculaas

ELZENaar
NVM MAKELAARS · HYPOTHEKEN

Snel en resultaat gericht
De beste keuze

070 - 360 48 07 • www.elzenaar.nl

What Elz?
9,3
waardering
funda

VAN DER GEEST
VERHUIZINGEN

Speciale service voor senioren

- Zorgverhuizingen
- Particuliere verhuizingen
- Int. verhuizingen
- Kunst- en antiekservice
- In- en uitpakservice
- Verhuisdirigente
- Handyman
- Inboedelopslag

T 070 399 42 41

W utsvandergeest.nl

Vroem, Vroom...

In elke editie van De Haagse Tijden stapt autojournalist John Vroom weer even in een auto die vroeger door Den Haag reed.

Borgward Isabella

Als ik aan de Borgward Isabella denk, dan denk ik altijd ook even aan Wilfried Abraham. Een schoolvriend van de Van Hoogstratenschool. Hij woonde in de Moucheronstraat, waar ook onze klassenleraar de heer Jopp woonde. En daar komt het, de vader van Wilfried die organist was, had zo'n donkergrijze Isabella. Prachtig elegante auto's, met name de Isabella Coupé.

Hij werd geproduceerd van 1954 tot 1961 en toen is de fabriek failliet gegaan. Op zich had de Isabella een aparte vormgeving. Dat begon met de grille met het grote Borgward-logo. Smalle, oranje lampjes op de spatborden voor en een hoop chroom. Het was niet zomaar een auto, maar een voor de notabelen destijds en het had een imago van degelijkheid en betrouwbaarheid. De motor leverde 75 pk met een topsnelheid van boven

de 150 kilometer per uur. Het interieur was zeker voor die tijd een plaatje van schoonheid. Het meest is mij het stuur bijgebleven. Prachtig, wit stuur met vier chromen spaakjes aan elke kant ter hoogte van 'tien over half vier', met in het midden een kleinere chromen ring als claxon. De interieur- en stoelbekleding was een combinatie van crème-achtig wit met fris rood. Een fraaie combinatie die mooi combineerde met het crème-witte

dashboard met een goudkleurige band. Achter het stuur een mooi gevormde info-unit met daarin een lintsnelheidsmeter. In het midden het contactslot met daarnaast twee knoppen. Daarnaast de aansteker en weer daarnaast nog drie knoppen. Alles zonder aanduiding waar ze voor dienden, maar dat zal de eigenaar wel snel onder de knie hebben gekregen, neem ik aan. De portieren hadden een

fraai kaartenhouders vak, een armsteun en een deurhendel en twee draaihendels voor het raam en het tochtraampje. En dat laatste was wel bijzonder, want gebruikelijk was dat het tochtraampje naar buiten draaide, maar niet bij Borgward, want die draaide je een stukje omlaag. Veel minder inbraakgevoelig dus. Heel simpel, maar toch ingenieus voor die tijd was het stoelsysteem om de rugleuning

te verstellen tot zelfs de ligstand. Niet dat de stoelen veel steun boden, maar dat was normaal in die jaren en dat gold ook voor het overhellen in de bochten. Ook bijzonder voor die tijd was de gescheiden ventilatie. De bestuurder en de passagier hadden hun eigen schuifhendels om de luchtstroom te richten. De achterbank was even mooi ontworpen en naast de armsteun zat er aan de zijkant eveneens een keurig asbakje. Linksachter lag een trekhendel om de bagageklep te ontgrendelen. Van achter het stuur had je goed zicht op de neus en ook rondom. De Isabella stuurde zeer nauwkeurig en lag comfortabel op de weg. Ja, eigenlijk verliep alles soepel, al moest het dan wel met enig beleid. Elegante auto!

John Vroom
johnvroom@planet.nl

HAAGSE KWESTIES

Idee voor een Haagse kwestie?
Mail naar Milja de Zwart: milja@xs4all.nl

Politieke aardverschuiving in het ene én het andere Den Haag

Dat de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november grote veranderingen betekenen voor het speelveld in politiek Den Haag is geen surprise, om in de decembersfeer te blijven. Dus daar maak ik geen woorden aan vuil. Voor een andere kijk op de verkiezingsuitslag zet ik daarom mijn bril op van inwoner van Den Haag.

Poe, dan zijn we achteruit gekacheld! Brachten de verkiezingen van 17 maart 2021 25 Hagenaars in het zadel, nu tel ik er nog maar 19. Van 20% naar nog geen 13%, dat scheelt nogal. Het roept de vraag op aan wie de Haagse Tweede Kamerleden stemmen kwijtraakten. Aan de andere grote steden? Maar als je zo kijkt naar de uitslag, dan valt het nog wel mee met de invloed van de Haagse delegatie. Er zitten minder Amsterdammers (ik telde er 16), minder Utrechtters (7) en minder Rotterdammers (4) in de nieuwe Tweede Kamer dan Hagenaars.

Zoom je in op de Haagse Kamerleden, dan zie je dat het bijna allemaal oud-gedienden zijn. Misschien klinken de namen van Emiel van Dijk van de PVV en Wytske Postma van Omtzichts NSC nieuw, maar ze waren allebei ook al eerder Kamerlid. De eerste voor de PVV en de tweede voor het CDA. En vijftien anderen

zaten ook de afgelopen periode al in de Tweede Kamer. Niet dat dat per definitie nadelig is. Ervaring in het politieke handwerk is zeker wat waard. Mocht de Kamer een keer een pubquiz organiseren waarbij de woonplaats bepaalt in welk team je zit, dan zet ik mijn kaarten op de Haagse Kamerleden.

Mazzel

Maar het is aardig om de schijnwerper even op twee echte Haagse nieuwkomers te zetten. Toevallig zitten ze allebei voor GroenLinks/PvdA in de Kamer. Allereerst Mikal Tseggai (28), voorzitter van de PvdA-fractie in de Haagse gemeenteraad en in die zin geen onbekende in politiek Den Haag. Zij is van plan in de Tweede Kamer haar 'strijd voor een eerlijker Nederland' voort te zetten. Want ze begon te beseffen dat de les van haar ouders - als je hard werkt, lukt het wel - niet altijd opgaat. "Om een diploma

te halen, een dak boven je hoofd te hebben of genoeg brood op de plank, moet je steeds vaker mazzel hebben: met je

achternaam, je inkomen of je ouders. Ik vind dat niet eerlijk."

Meer bèta's

De ander is Luc Stultiens (30), die medewerker is van de fractie van GroenLinks in de Tweede Kamer en nu uitgroeit tot Kamerlid. Hij studeerde wiskunde en politicologie en zijn tekst is: "Het Binnenhof kan wel wat meer bèta's en minder beeldvorming gebruiken."

Natuurlijk ben ik benieuwd naar wat van die mooie voornemens terecht zal komen. Maar ik heb goede hoop. Ondanks de uitslag, die het formeren niet makkelijk maakt. Ondanks alle ruis rondom die uitslag: hertellingen in Tilburg, 1000 briefstemmen te laat binnen in Den Haag.

Dat komt doordat ik mijn vader naar het stemlokaal - in zijn geval een kerk - heb gebracht om hem te helpen zijn stem uit te brengen. Na afloop stak hij trots zijn rode potloodje omhoog en zei: "Alles komt goed!" Wie ben ik dan om er nog een hard hoofd in te hebben?

Milja de Zwart

Zondagochtendconcerten

€ 18

Bill Baker's Big Band

remembering The Glenn Miller Army Air Force Band

Zondag 14 januari 2024

Aanvang 11.00 uur

WORLD FORUM THEATER

DEN HAAG

Tickets € 18,-

Koop nu je tickets!

www.zondagochtendconcerten.nl - 010 4225244

Poeliersbedrijf

Victor R. Meijer en za

Zuiderparklaan 251, Den Haag - Bereikbaar met tram 6 en 4

Hollands tam konijn van 1,5 tot 2 kg

€ 13,95 per kg

Achterbout

€ 16,95 per kg

Wild konijn

€ 15,95 per st.

Kalkoen ovenklaar

Kalkoen gevuld semi ontbeend!

€ 19,95 per kg

Kalkoen ongevuld op schaal v.a. 3,5 kg

€ 14,95 per kg

Kalkoendijen

€ 13,95 per kg

Kalkoenrollade - diverse gewichten

€ 15,95 per kg

Kalkoen borst filet

€ 17,95 per kg

Diverse filet soorten voor fondue of gourmet

Struisvogelfilet 100 gr

€ 5,95

Tamme eend filet 100 gr

€ 3,45

Fazant filet 100 gr

€ 3,95

Parelhoen filet 100 gr

€ 4,95

Duiven filet 100 gr

€ 4,95

Wilde eend filet 100 gr

€ 5,95

Verse kipfilet of Kip-dij-filet

€ 13,98 per kg

vrije uitloop - antibiotica vrij

Kipsaté v/d dij

€ 15,98

30 stokjes, gemarineerd

Kiprollade ovenklaar

gevuld met kruidenboter

€ 15,98 p. kg

Haas

Hele haas gevild (op bestelling) dagprijs

Hazenrug gevlied (2 personen) € 19,95 p.st.

Hazenbout gevlied € 7,95 p.st.

Hazenrugfilet € 5,95 100 gr.

Hazen voorboutjes € 14,95 per kg

Wild goulashvlees € 24,95 per kg

Hazenpeper kant en klaar € 14,95 500 gr.

Wild - gevogelte

Fazant Haan/Hen € 14,95 p.st.

Wilde eend € 13,95 p.st.

Wilde duif € 6,95 p.st.

Patrijs € 10,50 p.st.

Wilde gans +/- 2 kg € 19,50 p.st.

Tam - gevogelte

Tamme eend +/- 2,3 kg € 14,95 per kg

Tamme gans, 3 tot 4 kg € 24,95 per kg

Parelhoender +/- 800 gr € 14,00 per st.

Kwartels, 4 st op schaal € 4,95 per st.

Tamme eend poten € 14,95 per kg

Poussin / coquelet, +/- 400 gr € 7,98 per st.

Hert

Herten rug filet, 100 gr € 5,95

Hertensucade, 100 gr € 3,95

Hertenrack, 100 gr € 5,95

Hertenbiefstuk van de bil 100 gr € 4,95

Wild zwijn

Zwijnsbout, 2 tot 6 kg € 34,50 per kg

Zwijnsrugfilet, 100 gr € 4,95

Zwijnsbiefstukjes, 100 gr € 4,95

Zwijnskotelet, 100 gr € 3,95

Zwijns rollade, per kilo € 34,50

Ree

Reebout met been, 1,5 tot 2,5 kg € 34,50 per kg

Reerug 1,5 tot 2,5 kg € 59,95 per kg

Reerugfilet, 100 gram € 8,95

Reebiefstukjes van de bil 100 gr € 5,95

Gourmetschotel

Kip, Kalkoen en Hertenbiefstuk per persoon € 7,50

Wild gourmet schotel haas hert zwijn 300 gram € 14,50

Voorkom teleurstelling en bestel tijdig!

Tel. 070 - 323 73 56

Zondag 24 december

zijn wij geopend van

09.00 tot 17.00 uur!

prijswijzigingen voorbehouden

Eropuit!

Organiseert u een leuke activiteit waar onze lezers blij van worden? Mail uw activiteiten of tips naar info@dehaagsetijden.nl of bel: 070 - 360 76 76

Munten, postzegels, bankbiljetten en ansichtkaarten

Ergens slingeren nog de postzegelalbums van opa op zolder. Waar zijn de munten van pa eigenlijk gebleven? En zijn die ansichtkaarten bestemd voor het oud papier? U bent niet de enige met vragen over een verzameling munten, postzegels, papiergeld, ansichtkaarten of penningen. Daarom houdt de Munten- en Postzegel Organisatie (MPO) elke woensdag een open inloopdag. Wie zijn of haar verzameling deskundig en gratis wil laten beoordelen, kan tussen 10.00 en 16.00 uur terecht bij de MPO, Energieweg 7, IJsselstein, nabij Utrecht. Aansluitend is er desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Informatie: 030-6063944 of kijk op www.mpo.nl.

Goud, zilver, kunst, curiosa en militaria

In de la ligt nog die gouden ketting van oma. Ergens ligt nog een potje met oude sieraden. Dat oude beeldje of die zilveren miniatuurtjes in de kast, zijn die nog wat waard? En hebben die oude onderscheidingen en militaire spulletjes nog waarde? Allemaal vragen met betrekking tot goud, zilver, kunst en curiosa of militaria. Bezoek eens onze open inloopdag, elke donderdag van 10.00 tot 16.00 uur. U bent dan welkom bij MPO/Heritage op de Energieweg 7 te IJsselstein, vlakbij Utrecht, voor een gratis en vrijblijvende taxatie. Aansluitend krijgt u desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Voor meer informatie: 030-6063944.

Hosseini

Hosseini is een aangrijpend autobiografisch portret van Renée Coralie van Beek. In de noodopvang van Leiden ontmoet zij tijdens het geven van Nederlandse les de Afghaanse vluchteling Ayoub. Na hun ontmoeting staat haar leven op zijn kop: ze worden verliefd en zij raakt tegen iedere verwachting in zwanger. Parallel aan de verliefdheid loopt Ayoub's asielprocedure. Een procedure die abrupt eindigt in de illegaliteit. Hosseini toont de achterkant van het Nederlandse asielbeleid. Het is een verhaal over dat wat je niet in de krant leest. Over de voortdurende angst om elkaar kwijt te raken. Over hoe hoop te houden in een uitzichtloze situatie.

Wanneer & waar: za 16 dec, 20.15u, Theater Dakota, Zuidlarenstraat 57

Meer info via theaterdakota.nl

Kerstconcert La Musica

Op 18 december geeft seniorenkoor La Musica haar jaarlijkse kerstconcert in het wijkcentrum Johannes Camphuijsstraat. Het concert begint om 12.00 uur en duurt ongeveer 45 minuten. Iedereen is welkom, de entree is vrij. Wie wil, is van harte uitgenodigd om de mooie kerstliedjes ook zelf mee te zingen. Het koor is opgericht in oktober 2017 op initiatief van seniorenconsulent Cecile Bouts. Haar gedachte was dat koorzang voor oudere mensen in alle opzichten een goede zaak is: het stimuleert geest en lichaam, verbetert de ademhaling en vitaliteit en het biedt artistieke voldoening. Het samen zingen en uitvoeren van de ingestudeerde stukken geeft veel plezier. En zo ging La Musica welgemoed van start met acht leden. Dirigent van het koor is Marjon van Es, de pianobegeleiding is in de vaardige handen van pianiste Truus Isendoorn. La Musica 'zingt uit het geheugen van Nederland', ofwel het koor heeft een grote voorkeur voor Nederlandstalige liedjes uit de twintigste eeuw. Van levenslied tot cabaret, van meezinger tot luisterliedje. Zin om een keertje mee te zingen en lid te worden? Neem contact op met Marjon van Es: mmvanes@hotmail.com.

Wanneer & waar: ma 18 dec, 12.00u, wijkcentrum Bezuidenhout, Johannes Camphuijsstraat

Kerstvakantie: HOW TO BE A STAR

In de kerstvakantie staat Beeld & Geluid in Den Haag in het teken van sterrendom! Ga op de foto als een echte ster in de Pa-pa-paparazzi Fotohoek, krijg een sterrenboost tijdens de Superstar dansworkshop van Lucia Marthas talenten en leer alle kneepjes van het vak tijdens de Sterrenklas door actrice en presentatrice Stephanie van Eer!

Sterrenklas door Stephanie van Eer | 13.00u | 45 min. | 8+

Superstar dansworkshop door de talenten van Lucia Marthas | 11.30 én 14.00u | 30 min. |

Pop Muziek Quiz | 15.00u | 45 min. | 8+

En meer!

Met het ticket (€7,50/€5,00 met kortingspas) voor dit evenement kan worden meegedaan met het hele dagprogramma (voor de dansworkshop geldt vol=vol, inschrijven kan bij binnenkomst) én kan het museum worden bezocht. Kom naar How to be a Star en ontdek de ster die in jou schuilt!

Wanneer & waar: Vrijdag 29 december 11.00 - 16.00 uur, Zeestraat 82, Den Haag